

Onderwijsbeleidsplan 2006-2009

1. Universitair onderwijs, enkele uitgangspunten	1
1.1. Visie	
1.2. Het onderwijsconcept, een nader in te vullen begrip	
2. De studenten	2
2.1. De studenteninstroom	
2.2. Het verloop van de studies	
3. De docenten	5
3.1. Vorming en ondersteuning	
3.2. De leeropdracht	
3.3. Waardering voor onderwijs	
4. Het onderwijsaanbod	7
4.1. De basisdiploma's	
4.2. De academische lerarenopleiding	
4.3. Levenslang leren en permanente vorming	
4.4. Onderwijs capaciteit en optimalisatie	
5. Een integrale leeromgeving	10
6. Een constante zorg voor kwaliteit	11
6.1. Kwaliteit doeltreffend ontwikkelen	
6.2. Kwaliteit aantonen	
7. Beleid en organisatie	12
7.1. Verantwoordelijkheden en subsidiariteit	
7.2. De coördinatie onderwijs	
8. De Associatie K.U.Leuven	13

Deze nota geeft een schets van het onderwijs aan de K.U.Leuven en een actieplan. Zij bouwt hierbij voort op een gegroeide traditie en onderwijspraktijk, op de discussies binnen de universitaire gemeenschap en op een aantal basisteksten: de opdrachtverklaring, de visietekst, het programma van de rector, "*De kwetsbare universiteit*", het onderwijsbeleidsplan en het onderwijsontwikkelingsplan, nota's en adviezen van de academische raad, het Gebu, de onderwijsraad, LOKO en de organen van de associatie K.U.Leuven. Op basis van deze schets worden een aantal aandachtspunten aangegeven en concrete acties voorgesteld. De tekst en de beleidspunten zullen periodiek bijgesteld worden in functie van de evolutie van het onderwijslandschap. Het is bijgevolg een dynamisch plan.

1. Universitair onderwijs, enkele uitgangspunten

1.1. Visie

De universiteit heeft van de overheid als opdracht onderwijs gebaseerd op onderzoek te geven. De opdrachtverklaring en het onderwijsconcept geven aan hoe de K.U.Leuven deze opdracht wenst in te vullen.

"De universiteit is de plaats waar studenten kennis leren construeren".

De studenten verwerven op basis van een gedegen kennis van hun vakgebied en een breder interdisciplinair perspectief, een reflexieve houding: inzicht in de wijze waarop wetenschappelijk onderzoek gebeurt en onderzoeksresultaten tot stand komen, denkstrategieën in het benaderen van feiten en gegevens, en een kritisch wetenschappelijke houding.

De studenten integreren deze vorming in een breed ethisch, cultureel en sociaal kader.

De studenten zijn hierdoor in staat zelfstandig een relevant en onderbouwd standpunt in te nemen, adequaat te handelen en hun verantwoordelijkheid in de maatschappij op te nemen.

Bij de realisatie van deze doelstellingen streeft de K.U.Leuven een aantoonbare hoge kwaliteit na.

Zonder studenten en docenten geen universiteit

De onderwijsopdracht betreft de universitaire gemeenschap in haar geheel; het is aan haar om in een constructieve dialoog een stimulerende vormingsomgeving tot stand te brengen.

In deze omgeving bieden de docenten en de medewerkers vanuit hun participatie aan het onderzoek en hun didactische expertise de adequate disciplinaire, methodologische en ethische bouwstenen aan en begeleiden de studenten tijdens het vormingsproces. Het onderzoek mondt zo uit in de opleiding, die een kritisch klankbord vormt.

Binnen deze omgeving nemen de studenten hun verantwoordelijkheid op voor het leerproces, zowel wat de individuele vorming van elk individu als wat de algemene organisatie aangaat. Het universiteitsbestuur neemt de noodzakelijke maatregelen om een aangepaste structuur en vormingskader uit te werken; dit kader geeft ruimte aan lokale invulling en innovatie. Het bestuur voorziet in instrumenten voor een stimulerende kwaliteitszorg en voor de waardering van onderwijsinspanningen. Het garandeert dat aan de externe verplichtingen wordt voldaan. De verschillende diensten van de universiteit voorzien de nodige infrastructuur en ondersteuning op administratief en onderwijskundig vlak.

De universiteit als ontmoetingsplaats

De K.U.Leuven voert een beleid dat gericht is op een brede en gedifferentieerde instroom van studenten.

Zonder afbreuk te doen aan de kwaliteitseisen, beoogt zij een zo ruim mogelijke participatie van de jongeren aan het universitair onderwijs; zij besteedt hierbij bijzondere aandacht aan de persoonlijke begeleiding van de individuele student en aan de noden van specifieke doelgroepen. Zij voorziet geschikte mogelijkheden om zij-instromers en her-instromers te laten participeren aan het onderwijs.

Zij richt zich tevens op internationale studenten, zowel in reguliere als in specifieke of gespecialiseerde opleidingen.

Zij formuleert een universitair aanbod van permanente vorming in het perspectief van levenslang leren.

De K.U.Leuven werkt intens samen met de partners in de associatie om het onderwijs te optimaliseren: op het vlak van het rationele aanbod, de flexibele overstapmogelijkheden, de doeltreffende ondersteuning en de transparante organisatie. Zij streeft hierbij naar een efficiënte taakverdeling die het profiel en de eigenheid van alle partners erkent.

De K.U.Leuven participeert actief in de Vlaamse, nationale, Europese en internationale hoger onderwijsruimte, niet alleen door het aantrekken en het uitzenden van studenten en docenten, maar ook door deelname aan samenwerkingsverbanden in België, in Europa en in de wereld.

1.2. Het onderwijsconcept, een nader in te vullen begrip

Het onderwijsconcept dat de K.U.Leuven in 1999 heeft gedefinieerd dient als algemeen kader en als leidraad bij het uitwerken van het onderwijsaanbod en bij het bepalen van de inhoud en de vorm van het onderwijs. De formulering van dit onderwijsconcept heeft ongetwijfeld een dynamiek tot stand gebracht die veel waardevolle resultaten heeft afgeleverd; de waardering in talrijke visitatieverslagen getuigt ervan. Tegelijkertijd moet worden vastgesteld dat dit concept nog onvoldoende is gekend en gedragen door de universitaire gemeenschap, wat eveneens door verschillende visitatiecommissies als kritische opmerking wordt genoteerd. Bovendien roept dit concept een aantal fundamentele vragen op, die verdere reflectie vereisen. Weliswaar is er een consensus over de globale doelstellingen, die in 1.1. beknopt in herinnering worden gebracht, maar de vertaling ervan in de concrete praktijk stelt problemen en moet een voorwerp van constante zorg zijn, evenals de voortdurende verdieping en actualisering van het concept.

Onder meer de volgende punten vragen een bijzondere opvolging:

- het inpassen van het algemene, noodgedwongen abstracte, concept in de tradities en specifieke kenmerken van de verschillende opleidingen;
- de samenhang van een opleiding: doel, structuur en opleidingsonderdelen;
- de cohesie van de verschillende componenten binnen een 'opleidingsonderdeel': doel, inhoud, vorm, studiemateriaal en evaluatie;
- de rol van de verschillende 'actoren' en de wijze waarop hun inspanningen gewaardeerd worden: studenten, docenten en medewerkers;
- de spanningen die inherent zijn aan de drie opdrachten van de universiteit: onderzoek, onderwijs en maatschappelijke dienstverlening;
- de complexiteit van de begrippen onderwijs en onderzoek en de aard van hun relatie;
- de spanningen die eigen zijn aan het concept zelf, zoals deze tussen wetenschappelijke en professionele relevantie of tussen instrumentele en maatschappijkritische functie.

Antwoorden formuleren op deze vragen, die niet kunnen worden ontweken en die in relatie staan tot concrete praktijken, onzekerheden en moeilijkheden, vereist een overdachte en grondige bezinning en een open dialoog binnen elke opleiding en elke faculteit en ook binnen de universitaire gemeenschap.

De POC's en de Faculteiten zullen gevraagd worden, naar aanleiding van de bespreking van visitatieverslagen, van aanvragen tot curriculumwijzigingen en meer algemeen in het kader van hun opdracht op het vlak van de kwaliteitsgarantie, dit gesprek in alle openheid en eerlijkheid te voeren. De ondersteunende diensten zullen constructief aan deze bespreking bijdragen.

De verdere invulling van het onderwijsconcept en de in bezit name ervan door de universitaire gemeenschap vraagt tevens om openheid tussen opleidingen, zodat inzichten en oplossingen kunnen gedeeld worden en onderling afgestemd. De Onderwijsraad, de bijeenkomsten van de programmadirecteuren en periodiek overleg met de Faculteitsbesturen en hun onderwijsverantwoordelijken vormen, met de Groepsbesturen en -raden en de Academische Raad, de geëigende fora om de ervaringen binnen de opleidingen en faculteiten te laten doorstromen naar de ganse universitaire gemeenschap en om een verrijkende terugkoppeling te bereiken.

De lokale inbedding van het onderwijsconcept

De nadere bepaling en de lokale inbedding van het onderwijsconcept die rekening houdt met tradities, mogelijkheden en noodwendigheden biedt aan de verschillende faculteiten en opleidingen de kans om zich in hun eigenheid verder te ontwikkelen binnen het algemene kader, dat aansluiting en samenhang garandeert. Dit geldt in het bijzonder voor de Campus Kortrijk, waarvan fundamentele kenmerken zijn het concept van opstapcampus en de kleinschaligheid die de mogelijkheid biedt om de studenten op een bijzondere wijze te begeleiden en om flexibel in te spelen op kansen. Een eigen, creatieve invulling van het onderwijsconcept dat de opportuniteiten maximaliseert en de overgang optimaliseert, zal bijdragen tot de rijkdom van het onderwijs aan de K.U.Leuven.

2. De studenten

De universiteit is op de eerste plaats een gemeenschap, gekenmerkt door lerend onderzoeken en onderzoekend leren. De studenten zijn volwaardige leden van deze gemeenschap met een eigen positie. Zij vormen echter geen homogene groep. Daarom dient in de vormgeving van het onderwijs en in de wijze waarop studenten begeleid worden, de diversiteitproblematiek steeds voor ogen te worden gehouden. Drempels van fysieke, psychologische, culturele, talige, socio-economische aard moeten worden weggewerkt of minstens verlaagd. Voor niet-Nederlandstalige studenten wordt ofwel een aanbod Nederlands geformuleerd ofwel een reeks specifieke opleidingen of trajecten in een forumtaal aangeboden (zie 4). Tegelijkertijd moet de erkenning groeien dat de

aanwezige diversiteit naar herkomst, achtergrond en vorming een rijkdom vertegenwoordigt die we ten volle moeten waarderen, zo wordt de K.U.Leuven in haar onderwijs een internationale universiteit.

Het ontvangen van studenten en het opnemen ervan in de gemeenschap vraagt meer dan een goed onderwijsaanbod. Constante dialoog met studentenvoorzieningen, evenals met studentenorganisaties en -kringen, de stad Leuven en de andere actoren van de Leuvense gemeenschap, is noodzakelijk om de optimale randvoorwaarden te scheppen die het onthaal van de studenten mogelijk maakt op materieel en immaterieel vlak.

2.1. De studenteninstroom

De meest aanzienlijke groep studenten beoogt het behalen van een diploma en dit tijdens een studieperiode die overeenkomt met de nominale studieduur, of deze zo dicht mogelijk benadert. De organisatie van de opleidingen is op hen afgestemd (2.1.1-2.1.4).

2.1.1. Voor de bacheloropleidingen is de belangrijkste instroom deze van studenten die zich aanbieden voor een bepaalde opleiding onmiddellijk aansluitend bij het secundair onderwijs; tot deze groep horen ook de studenten die hun keuze heroriënteren na een semester of na een jaar. Het is de ambitie van de K.U.Leuven een zo breed mogelijke instroom studenten te realiseren, echter zonder afbreuk te doen aan de kwaliteitsverwachtingen die zij zich stelt. Zij zal hiertoe het nodige aanbod en kader bieden.

Vier aspecten zijn hierbij cruciaal:

- Het verbeteren van de overgang tussen het secundair onderwijs en de universiteit vraagt voortdurende aandacht. De te ondernemen acties kunnen gegroepeerd worden in drie lijnen:
 - het opzetten van een kwalitatief netwerk van contacten met het secundair onderwijs, de leraren, de directies, de organisaties en hun leerplancommissies, gericht op het verhogen van wederzijds begrip en op een betere kennis van de werkvelden;
 - het systematisch ontwikkelen van werkvormen en instrumenten die de overgang faciliteren onder meer door, waar zinvol, leraren te betrekken bij de begeleiding van eerstejaars en het ontwikkelen van pakketten die diagnose en remediëring toelaten; deze kunnen via Toledo worden aangeboden;
 - het op punt stellen, in samenwerking met de associatie en het secundair onderwijs, van een "zalmprogramma" dat begaafde leerlingen, die echter door het watervalstelsel in minder geschikte vooropleidingen zijn terecht gekomen, de kans biedt zich goed voor te bereiden op studeren in het academisch hoger onderwijs.
- Het verder operationeel maken van de erkenning van EVC-EVK en van de toegang van studenten zonder formeel diploma secundair onderwijs.
- Het informeren en begeleiden van abituriënten en startende studenten met het oog op een passende en realistische studiekeuze.
- Het opzetten van een kwaliteitsvolle studietrajectbegeleiding die, met respect voor de autonomie van de student, begeleiding en adviezen geeft.

2.1.2. De instroom in de *masteropleidingen* bestaat eveneens voor het grootste deel uit studenten die onmiddellijk na het behalen van het diploma van bachelor de opleiding aanvatten. Deze groep zal enerzijds bestaan uit studenten die al een bachelordiploma aan de K.U.Leuven hebben behaald en anderzijds uit studenten die elders werden gevormd. Het aantrekken van een ruime en kwaliteitsvolle groep studenten vereist dat transparante informatie ter beschikking is en dat een specifiek onthaal met aandacht voor oriëntering opgezet wordt. Bijzonder punt van aandacht is hierbij de erkenning van elders behaalde BA-diploma's en van EVC-EVK.

2.1.3. Een derde groep studenten zijn *de zij-instromers* die zich na het behalen van een diploma rechtstreeks of via overgangsprogramma's inschrijven voor een bepaalde opleiding. Tot deze groep behoren ook de studenten die zich tijdens een opleiding wensen te heroriënteren. Het aanbieden van kwaliteitsvolle en aangepaste schakel- en voorbereidingsprogramma's enerzijds en van verkorte opleidingen anderzijds is voor deze groep van groot belang. Onder meer hierdoor draagt de universiteit bij tot de democratisering van het universitair onderwijs, en dus tot haar maatschappelijke opdracht.

Om vlotte overgangen mogelijk te maken is het zinvol na te gaan of en voor welke groepen er naast een aanbod te Leuven ook een aanbod kan gedaan worden op andere plaatsen, in het bijzonder in de associatie.

2.1.4. Een vierde groep studenten met een diplomacontract bestaat uit her-instromers; zij bieden zich aan na een periode van werk of andere activiteiten. Het is te voorzien dat deze groep zal uitbreiden, vooral voor de masteropleidingen. Binnen deze groep is er een onderscheid te maken

tussen studenten die voltijds wensen te studeren en deze die werk of andere activiteiten wensen te combineren met studeren. De eerste subgroep kan zich inpassen in de onderwijsorganisatie voor de generatiestudenten; zij kunnen de heterogeniteit van deze groep vergroten en door de inbreng van eigen ervaringen verrijken. De tweede subgroep kan zich maar gedeeltelijk inpassen in de gewone organisatie (via deeltijds werken of tijdskrediet). Hiervoor is een apart aanbod noodzakelijk dat de mogelijkheden van het leerplatform op een eigen wijze optimaal gebruikt, gecombineerd met een beperkt aantal goed uitgewerkte contactmomenten. De K.U.Leuven moet zich, waar zinvol met de associatiepartners, beraden voor welke opleidingen een dergelijk aanbod zinvol en verantwoord is en hiertoe enkele duidelijke initiatieven nemen.

2.1.5. De laatste groep studenten die zich in een diplomatraject inschrijven zijn de studenten die een gedeelte van hun studietraject aan de K.U.Leuven vervullen, in het kader van bi-diplomerings of dubbele diploma's, van uitwisselingsprogramma's of andere formules, zoals het Junior Year Abroad. Het aanbod en de organisatie zullen dergelijke formules gepast ondersteunen.

2.1.6. De studenten met een creditcontract of een examencontract

Een andere groep studenten beoogt niet het behalen van een diploma; via specifieke credits willen deze studenten kennis en vaardigheden op bepaalde domeinen verwerven. Voor deze studenten is een globale vorming, die samenhangt met de diplomabebanding, minder relevant. De relatie tussen studenten die een creditcontract afsluiten en studenten die ingaan op het aanbod permanente vorming is na te gaan en de eigen kenmerken van deze groepen studenten zijn verder te bepalen.

De studenten die een creditcontract afsluiten, los van een diplomacontract, hebben andere verwachtingen dan de studenten die een diploma beogen, zelfs al sluiten sommigen onder hen aanvullend ook een creditcontract af en al wensen bepaalde studenten via de accumulatie van afzonderlijke credits uiteindelijk een diploma te behalen. De mogelijke spanningen tussen beide types studenten moeten in kaart worden gebracht en waar nodig, moeten maatregelen worden voorzien.

Ook de studenten die alleen een examencontract afsluiten, hebben bijzondere verwachtingen ten aanzien van de K.U.Leuven. De evaluatie, zonder opleiding, is daarenboven een bijzondere opdracht voor de docenten. Deze spanningen moeten worden onderzocht om een gepast antwoord te formuleren, waarbij de certificering van EVC-EVK betrokken zal worden.

2.2. Het verloop van de studies

De vorming die de K.U.Leuven wenst te bieden is de participatie aan een onderzoekende en lerende gemeenschap. Zij overstijgt dus het deelnemen aan leeractiviteiten en evaluaties. Een ruim aanbod van activiteiten buiten het curriculum in enge zin, die divers zijn en van hoge kwaliteit, is hiertoe een belangrijk complement. Tegelijkertijd schept de K.U.Leuven de voorwaarden voor het ontplooiën van eigen activiteiten van en door de studenten en voor het participeren aan het volledige universitaire leven.

2.2.1. De flexibilisering en de leertrajecten

De flexibilisering in de zin van participatie aan meer dan één programmajaar is een feit en het aandeel van de studenten die in een dergelijk systeem hun studietraject doorlopen stijgt. Met uitzondering van BA1 (zie verder) is de reële eenheid de diplomaruimte. De grotere ruimte waarin studenten hun traject kunnen vorm geven, laat hen toe eigen keuzes te maken, autonomie te verwerven en zelfstandigheid uit te oefenen. De vergroting van de ruimte verhoogt het risico op studieduurverlenging en vraagt naar een andere wijze om de coherentie van een curriculum te garanderen.

Een algemene reflectie over de gevolgen van de nieuwe situatie dringt zich op. Deze betreft zowel de sleutelmomenten van het studietraject als de opbouw van de curricula.

Verschillende maatregelen kunnen nu al voorbereid worden:

- "volgtijdsheid" inbouwen in het ISP als zorgvuldige opvolging van de coherentie van de trajecten;
- een systeem van studietrajectbegeleiding opzetten dat de autonomie van de student respecteert en geen zware administratie voorziet, maar daadwerkelijke steun kan bieden;
- de regelgeving doen aansluiten op de nieuwe situatie; het examenreglement en de onderwijsregeling moeten, in overleg met de associatie, kritisch geëvalueerd en waar nodig aangepast worden. Volgende topics zijn hierbij zeker te behandelen: tolerantie voor onvoldoendes, herdoen van onvoldoendes, deliberatie per opleidingscyclus, weging van de programmajaren.

- BA1 blijft in de studietrajecten een bijzondere plaats innemen. De benadering van dit jaar moet de positieve elementen voor alle studenten duidelijker op de voorgrond brengen: ontdekking van eigen mogelijkheden, kansen op heroriëntering, valorisatie van bepaalde deelresultaten en competenties binnen het aanbod van de associatie. Het inzetten van uitstekende en stimulerende docenten en een goede begeleiding zijn, naast een zorgvuldige bepaling van de inhouden die moeten aangeboden worden, belangrijke hefboomen om BA1 te valoriseren. Daarnaast kunnen er bepaalde stimulerende initiatieven genomen worden, bijvoorbeeld de start van het academiejaar markeren door een collectief moment.

2.2.2. De flexibilisering, de opbouw van de opleidingsonderdelen en de evaluatie

De flexibilisering en het creditsysteem zullen een impact hebben op de wijze waarop het curriculum nu is opgebouwd in opleidingsonderdelen. Eén van de middelen die toelaten de coherentie van de opleiding te bereiken is de versnippering tegen te gaan door grotere opleidingsonderdelen te definiëren.

Daarnaast moet er bijzondere aandacht gaan naar de evaluatie. De vraag moet worden gesteld of er adequaat wordt geëxamineerd, of de voorgestelde evaluatievormen voldoende kwaliteit bieden en of het examen- en evaluatiesysteem correspondeert met de algemene doelstellingen van het universitair onderwijs en met de doelstellingen van het curriculum en het opleidingsonderdeel. Tevens moet er rekening worden gehouden met de organisatorische problemen rond de examens. De spanning tussen het aantal formele examens, de wens om een voor alle studenten haalbare, evenwichtige en rechtvaardige organisatie van de examenperiodes te bereiken, de eigenheid van de flexibele leertrajecten en de beperking van de examenperiodes tot drie weken zijn moeilijk te verzoenen. Een mogelijkheid om de druk op de examenperiode te verlichten is de één op één relatie tussen evaluatie en opleidingsonderdeel los te koppelen, door evaluaties over een breder pakket te voorzien of door bepaalde elementen niet afzonderlijk maar binnen een ander opleidingsonderdeel te evalueren.

2.2.3. De student als individu en als teamlid

Het onderwijs beoogt de student te benaderen als individu, maar ook als lid van verschillende groepen; daarom dient er bijzondere aandacht besteed te worden aan werk- en organisatievormen die de student benaderen als lid van een team. Het goed uitwerken van onderwijsvormen die groepswork in colleges, practica, stages, ateliers en masterproeven ondersteunen is hierbij van groot belang. Hierbij kan ook gewerkt worden naar het vormen van teams die interdisciplinair zijn samengesteld.

2.2.4. De organisatie van het jaar

De organisatie van het jaar in twee afgeronde semesters is in het academiejaar 2001-2002 ingevoerd. Zij biedt het voordeel een heldere structuur te voorzien, die tevens vlotte internationale en nationale uitwisselingen toelaat. Er is echter nood aan optimalisatie van het systeem. Een universiteitsbrede organisatie impliceert niet dat de invulling éénvormig moet zijn; in het bijzonder is de alternatie lesperiode – evaluatieperiode niet noodzakelijk in alle gevallen de beste organisatie. De kalender van het academiejaar kan bij de reflectie over onze onderwijsorganisatie betrokken worden.

Daarnaast is het de taak van de POC's de verdeling van de studiedruk over het jaar en de planning van de verschillende activiteiten nauwkeurig op te volgen en in dialoog met alle betrokkenen bij te sturen waar nodig. Hierbij is er aandacht nodig voor ruimte voor extra-curriculaire activiteiten, die mee deel uitmaken van de vorming van de studenten.

3. De docenten

“On ne connaît (à peu près) bien que ce qu'on a enseigné. L'enseignement oral est un élément capital de la formation scientifique professionnelle : faire cours, c'est d'abord se faire cours – et si vous ne comprenez pas vraiment ce que vous dites, vous ne pourrez manquer de lire votre insuffisance dans les yeux de vos étudiants. (C'est bien pourquoi la séparation des activités d'enseignement et de recherche est préjudiciable à chacune d'entre elles ; chaque scientifique devrait être à la fois chercheur et enseignant.) » (J.-M. Lévy-Leblond, *La pierre de touche. La science à l'épreuve...*, Paris, Gallimard, 1996, p. 254-255)

Geen wetenschap zonder communicatie, geen onderzoek zonder dialoog, en geen open dialoog zonder een zich steeds vernieuwende gemeenschap deelnemers, dus geen universiteit zonder initiatie, zonder onderwijs.

Onderwijs is een essentieel facet van onderzoek, op dezelfde wijze als onderzoek een essentieel facet is van academisch onderwijs, wil dit zijn doelstellingen bereiken en niet vervallen in napraten.

Zaak is een dynamisch evenwicht te vinden waarin het onderwijs het onderzoek voedt en het onderzoek op zijn beurt het onderwijs, in plaats van een afbakening van onderscheiden opdrachten die dan, noodzakelijkerwijs, elkaars ruimte dreigen in te nemen.

3.1. Vorming en ondersteuning

De academici die aan de universiteit werken zijn goed gevormde actieve onderzoekers; voor de onderwijsopdrachten die tot hun takenpakket behoren is er echter veel minder vorming en ondersteuning aanwezig. Er is dus nood aan een kwalitatieve, efficiënte en goed uitgebouwde vorming én ondersteuning voor docenten hoger (academisch) onderwijs. Steunend op de opgebouwde expertise zal de K.U.Leuven, samen met de associatie, een (initiële) docentenopleiding hoger onderwijs definiëren en aanbieden onder de vorm van een postacademische opleiding; aansluitend wordt een navormingsaanbod ontwikkeld dat afgesloten wordt met getuigschriften. Deze opleiding wordt gevaloriseerd bij de aanwerving van medewerkers en vooral van docenten alsook bij de verschillende stappen in de loopbaan. Een getuigschrift van docentenopleiding of een equivalent ervan is een cruciaal element bij de vaste benoeming in het ZAP.

Voor de junior onderzoekers wordt eveneens een vorming voorzien, waarvan gecertificeerde elementen geïntegreerd worden in de doctoraatsopleiding (cf. dossier ontwikkeling competentieprofielen).

Naast de gestructureerde ondersteuning via diverse opleidingen bieden de onderwijsdiensten ook ondersteuning op maat aan zowel aan docenten als aan POC's bij hun streven naar een optimale invulling van de onderwijsopdracht en onderwijsverantwoordelijkheid. De eerstelijns ondersteuning gebeurt in de faculteiten of groepen, de tweedelijns ondersteuning in de diensten.

3.2. De leeropdracht

In samenhang met een nieuwe procedure van toekenning van onderwijsopdrachten (in ontwikkeling) wordt bij de omschrijving van de onderwijsopdracht bijzondere aandacht besteed aan:

- het toevertrouwen van sleutelopdrachten aan docenten waarvan de excellentie in onderwijs erkend wordt;
- het bepalen van coherente onderwijsopdrachten die versnippering van tijd en aandacht tegengaan;
- het vormen van teams die gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen, complementariteit versterken en kwaliteit bevorderen; de vorming van een team laat ook toe de loopbaan van individuele docenten op een flexibele wijze in de tijd te moduleren;
- het voorzien, binnen de mogelijkheden van de eenheid, van een goede ondersteuning waarbij alle medewerkers worden ingeschakeld; alle faculteiten en departementen wordt gevraagd een plan voor de inzet van medewerkers uit te werken; de wijze waarop bepaalde faculteiten of departementen de onderwijscapaciteit van het AAP-BAP bepalen, geeft hierbij voorbeelden van goede praktijken (zie ook beleidsnota opdracht en taken AAP-BAP: http://www.kuleuven.be/personeel/Beleidsnota_AAP_BAP.htm);
- het bepalen van een rekenwijze om het aandeel van het onderwijs in de opdracht van het ZAP te bepalen, in vervanging van het klassieke begrip 'jaaruur', dat enerzijds niet alle activiteiten dekt en anderzijds uitgehold is door de onderwijsinnovatie.

3.3. Waardering voor onderwijs

Zowel in de loopbaan van het AAP-BAP als in deze van het ZAP wordt het onderwijs op een expliciete wijze aantoonbaar gemaakt door een goede registratie van de uitgevoerde opdrachten en door waarderingsindicatoren die kwaliteit zichtbaar maken (zie ook 6.). Het personeelsdossier wordt hiertoe verder verfijnd (cf. dossier loopbaanopbouw).

Bij de verduidelijking van de criteria voor benoeming en bevordering wordt het aandeel van het onderwijs geëxpliciteerd. Van de kandidaten voor een profielvacature wordt een omschrijving van hun visie op de te begeven onderwijsopdracht gevraagd en een proefles; de docentenvorming wordt expliciet opgenomen in het traject dat leidt naar een vaste benoeming; realisaties in het domein van het onderwijs worden verwacht in de verschillende stappen van de loopbaan; kwaliteit van onderwijs wordt positief in rekening gebracht, in zover aantoonbaar, onder meer op basis van resultaten van vakdocentevaluaties en beoordeling door peers.

Voor het AAP-BAP wordt een fiche bij uitdiensttreding opgemaakt waarin hun bijdrage tot (goed) onderwijs wordt verduidelijkt. Elementen van de docentenvorming worden opgenomen in de doctoraatsopleiding.

Initiatieven die kwaliteit in onderwijs in de kijker zetten, worden ontwikkeld of ondersteund.

4. Het onderwijsaanbod

4.1. De basisdiploma's

De Bologna-hervormingen gaan uit van de organisatie van de studies in drie niveaus: bachelor, master en doctoraat. Elk diploma heeft een eigen finaliteit en kan, in principe, een afstudeerdiploma zijn.

De huidige implementatie in Vlaanderen en aan de K.U.Leuven beantwoordt hier niet volledig aan. Minstens vijf verschilpunten zijn te vermelden:

- A) De bachelor en de initiële master worden, in essentie, geconcipeerd als nauw gekoppelde opleidingen.
- B) De éénjarige masters bieden niet altijd de ruimte om de decretale doelstellingen te bereiken en om als een autonoom niveau beschouwd te worden.
- C) De indeling in initiële en niet-initiële masters vertroebelt de organisatie, waarbij de grens tussen basis (*undergraduate*) en voortgezette vorming (*graduate*) binnen de masterfase lijkt te vallen. Daarbij komt nog dat de niet-initiële masters niet tot eenzelfde type behoren: sommige zijn eerder professioneel, andere verdiepend en onderzoeksvoorbereidend.
- D) Het doctoraat wordt buiten de onderwijsorganisatie gehouden.
- E) De internationale leesbaarheid van het systeem is onduidelijk.

Ook dient er bijzondere aandacht besteed te worden aan de relatie tussen het onderwijsaanbod en de maatschappij waarin de afgestudeerden actief zullen werken en leven. Een open, constructieve dialoog met de alumni is hierbij van groot belang; het opnemen van alumni in de POC's of de organisatie van andere vormen van structureel overleg zijn hiertoe goede pistes en moeten veralgemeend worden.

4.1.1. De Bachelor als eerste academische opleiding

De te verwachten grotere mobiliteit en flexibiliteit van de studenten en de publieke verwachting dat de bachelor een *sterk* diploma zal zijn, maken dat het noodzakelijk is de relatie bachelor – master beter te articuleren.

De gedegen basisvorming in één of twee gekoppelde wetenschapsdisciplines, ingebed in een algemene academische vorming, en de zo verworven onderzoeksattitude en -competentie gericht op de integratie van nieuwe kennis uit onderzoek maken dat een academische bachelor een afgeronde vorming heeft genoten die haar / hem toelaat

A) door te stromen naar tenminste twee masteropleidingen, binnen de K.U.Leuven, haar Associatie of haar nationale en internationale partners;

of

B) deze competenties in te zetten in de maatschappij, zonder dat het academische bachelordiploma voorbereidt op een specifiek beroep.

Het onderscheid tussen beide diploma's, BA en MA, impliceert dat opleidingsonderdelen in principe niet gemeenschappelijk zijn tussen een bachelor en de aansluitende masters; opleidingsonderdelen uit een bacheloropleiding kunnen echter wel in een masteropleiding voorzien worden indien zij ten opzichte van deze opleiding een zinvolle verbreding of contextualisering geven.

Hier is de vraag aan de orde of en hoe ons onderwijsaanbod en onze onderwijsorganisatie zich kan richten op de tweedeling *undergraduate* / *graduate*. In het kader van de Associatie is deze vraag bijzonder pregnat.

De Bacheloropleidingen richten zich tot studenten die het Nederlands als vormingstaal kunnen hanteren; zij bevatten wel elementen van meertaligheid (zie 4.1.5. en 4.1.6.) en van internationalisering via uitwisselingsprogramma's. Daarenboven is er een beperkt aanbod Engelstalige BA-opleidingen in Theologie en Filosofie, evenals een aanbod voor één semester of één jaar voor internationale studenten in de optie "year abroad", met focus op Europa en de Europese cultuur. De vraag of een dergelijk aanbod voor andere domeinen of in andere talen, eventueel in samenwerking met de UCL, moet worden geformuleerd, zal worden onderzocht. De POC's zullen nagaan welke de mogelijkheden zijn om een aanbod te formuleren voor niet-Nederlandstalige uitwisselingsstudenten.

4.1.2. De Master als volwaardige academische opleiding.

De Master is voor de grote meerderheid van de diplomastudenten het beoogde basisdiploma. Het biedt een doorgedreven vorming in een bepaalde discipline en een grondige onderzoeksvorming die de master toelaten zelfstandig kennis te construeren en deze autonoom in te zetten in de maatschappij. Hierbij moet de inherente diversiteit binnen de masteropleidingen erkend worden: disciplinaire finaliteit kan gekoppeld worden aan een (pre-)professionele finaliteit.

De decretale beperkingen op de duur van bepaalde masters (1 jaar) maken dat deze algemene doelstellingen slechts ten dele kunnen bereikt worden en dat erkenning van bepaalde diploma's in een internationale context in het gedrang komt; de K.U.Leuven neemt dan ook het initiatief om, binnen het kader van de VLIR, de problematiek van de duur van de masters opnieuw op de agenda te plaatsen; zij onderzoekt tevens de mogelijkheid de beoogde doelstellingen te bereiken via synergieën tussen masters en tussen een masterdiploma en een aparte vorming zoals de academische lerarenopleiding. In dit kader zullen afspraken en samenwerkingsverbanden ontstaan met andere universiteiten in Vlaanderen, met de UCL en met buitenlandse, vooral Nederlandse, partners.

De verschillen tussen de BA en de MA betreffen niet alleen de doelstellingen en de positie in het leertraject; ook de autonomie van de student is groter. Het opzet en de organisatie van de MA kunnen op een minder strakke manier worden bepaald.

Op het niveau van de initiële master moet er voldoende, maar rationeel aanbod niet-Nederlandstalige opleidingen worden voorzien. De keuze van de topics, de kwaliteit en de respons moeten nauwkeurig worden opgevolgd. Daarnaast is het aangewezen binnen de verschillende masters een coherent aanbod in het Engels of een andere forumtaal te bepalen, o. m. met het oog op de uitwisselingsstudenten.

4.1.3. De K.U.Leuven onderzoekt kritisch het huidige aanbod op niet-initieel masterniveau.

Binnen deze categorie zijn er minstens drie types te onderscheiden: opleidingen die toegang geven tot een bepaald beroep of specialisatie, verdiepende opleidingen en interdisciplinaire opleidingen.

Wat de twee laatste categorieën aangaat, richt het aanbod zich expliciet op een internationaal publiek; een kritisch zelfonderzoek naar capaciteit en aantrekkingskracht zal leiden tot een gefocust aanbod, indien mogelijk in een netwerk van samenwerkingsakkoorden. Dit (rationele) aanbod van speerpuntonderwijs moet de positie van de K.U.Leuven als internationaal gerichte onderwijsinstelling bepalen. De keuzes zijn te maken in functie van onze sterktes: intrinsiek op onderzoeks- en onderwijsvlak, situationeel – nabijheid van Europa, archieven, andere externe factoren – economisch – aanbod van nabije universiteiten, aantrekkingskracht – en financieel: draagkracht. Het invoeren van een specifieke titulatuur, naar het voorbeeld van MPhil, voor deze opleidingen is te onderzoeken.

Tevens moet worden nagegaan of bepaalde opleidingen niet beter ofwel in de doctoraatsopleiding worden aangeboden ofwel via een (kortere) opleiding van permanente vorming.

Wat eventuele verbredende masters aangaat, is het ook de vraag of het hier om een master gaat dan wel om een bachelor na bachelor, een concept dat nog niet aan de universiteit is ingeburgerd en ook niet decretaal voorzien is.

4.1.4. De integratie van het doctoraat en de doctoraatsopleiding in het Bolognaproces

De reglementen op het doctoraat voorzien in de mogelijkheid een predoctorale proef in te richten.

In bepaalde gevallen is het aangewezen hiervoor een formeel en welomschreven opleiding te voorzien, ofwel omdat de doelgroep voldoende groot is ofwel omdat het doctoraat betrekking heeft op een domein waarvoor de aansluiting vanuit de masteropleidingen minder evident is.

De recente evoluties binnen het Bolognaproces die de predoctorale fase en het doctoraat nauwer integreren in het onderwijsgebeuren zullen aandachtig gevolgd worden.

4.1.5. Interdisciplinariteit

De vorming die de K.U.Leuven aanbiedt, kenmerkt zich door een specifieke focus die diepgang garandeert, in relatie tot de aard van het diploma, maar ook interdisciplinariteit stimuleert en zo een brede universitaire vorming voorziet.

De interdisciplinariteit en de brede universitaire vorming worden gerealiseerd op een wijze die aangepast is aan de verschillende diploma's; binnen het curriculum wordt de nodige ruimte gereserveerd. Binnen de opleidingen zou er ideaal plaats moeten zijn voor twee jokers: een taaljoker onder de vorm van een opleidingsonderdeel in een andere taal of een 'taalvak' en een disciplinejoker: een opleidingsonderdeel uit een gans andere discipline – bij voorkeur een vak humane wetenschappen (naast het basisvak filosofie) in exacte of biomedische wetenschappen en een exact of biomedisch vak in humane wetenschappen – of een interdisciplinair college, zoals de bestaande universeitsbrede initiatieven zoals Initiatie in het ondernemen, Genderstudies, Lessen voor de XXIe eeuw en Duurzame ontwikkeling.

In de bachelor garandeert principieel de onmiddellijke doorstroming naar tenminste twee masters dat de vorming interdisciplinair is; daarnaast bieden de curricula passende omkaderende opleidingsonderdelen aan, waaronder een onder meer voor een basisvorming in de filosofie en een reflectievak over religie, zingeving en levensbeschouwing.

In de masters kan interdisciplinariteit de kern uitmaken van een curriculum. Hierbij moet niet noodzakelijk gestreefd worden naar specifieke nieuwe titels, wat stuit op de decretale regelgeving wat nieuwe opleidingen betreft, maar naar aantoonbare interdisciplinariteit binnen vrij algemeen omschreven opleidingen.

Interdisciplinariteit kan ook via werkvormen die deelnemers met verschillende achtergronden bij elkaar brengen in ateliers, stages en projecten bereikt worden. Initiatieven in deze zin moeten kansen krijgen en goed begeleid worden.

4.1.6. *Internationalisering*

Het onderwijsaanbod van de K.U.Leuven houdt expliciet een internationale dimensie in. Deze optie vloeit voort uit de Europese oriëntatie van de K.U.Leuven in haar onderzoek en in de tradities van bepaalde opleidingen.

De internationale dimensie uit zich op verschillende wijzen:

- De instroom van studenten, zonder principieel onderscheid naar herkomst of nationaliteit;
- Het stimuleren van uitwisselingsprogramma's die de Leuvense studenten leren naar buiten kijken (weg onder de kerktoren vandaan!) en correlatief buitenlandse studenten in de Leuvense opleidingen binnenbrengen. De Erasmus-, Socrates- en Tempusprogramma's worden actief opgevolgd en gestimuleerd. In nationale context is het opbouwen van een dynamisch onderwijsnetwerk met de UCL en met andere universiteiten in Vlaanderen/België evenzeer een opportuniteit om studenten uit de beslotenheid van de vertrouwde omgeving te halen; het opnemen van keuzevakken elders is hier een specifieke mogelijkheid. Om de uitwisselingsprogramma's succesvol te laten verlopen zijn goede voorbereiding en afspraken noodzakelijk, maar ook flexibiliteit en openheid in het bepalen van equivalenten.
- Het voorzien in de reguliere opleidingen van mogelijkheden om gastdocenten aan te trekken en open colleges te voorzien ingevuld door gasten van buiten de K.U.Leuven.
- Het opzetten van opleidingen die bedoeld zijn voor een internationaal publiek;
- Het mede-inrichten van opleidingen die door verschillende universiteiten worden aangeboden en leiden tot bi-diplomering of tot gezamenlijke diploma's. Hierdoor krijgt een Europees universitair netwerk vorm, waarbij vooral in kleinere disciplines of in specifieke niches een hefboomeffect ontstaat. De UCL, de LERU en de Coïmbragroep zijn bevoorrechte partners in het opzetten van dergelijke netwerken. Voor heel wat niet-initiële masters is dit een aantrekkelijk perspectief; het kan zowel op nu bestaande opleidingen worden toegepast als op nieuwe internationale opleidingen. Het veronderstelt wel financiële impulsen om de rotatie van studenten mogelijk te maken en ook een goede logistieke ondersteuning.

In deze context moet de K.U.Leuven de traditie van interface tussen cultuurgebieden opnieuw opnemen, binnen Europa tussen de Latijnse, de continentaal Germaanse en de Anglo-Amerikaanse, maar ook tussen Noord en Zuid, Oost en West. Uitgaande van de ervaringen met de ICP-opleidingen en andere initiatieven die studenten aantrekken uit landen uit het Zuiden is een partnerschap te ontwikkelen waarbij opleidingen gespreid worden uitgebouwd in de partnerlanden en ondersteund vanuit Leuven en waaraan Leuvense studenten deelnemen, o. m. onder de vorm van stages. De positie van Leuven in Europa en haar rol in de geschiedenis en cultuur van Europa zijn tevens een goede basis om opleidingen te definiëren die in openheid Oost-West relaties tot voorwerp hebben. Ook op dat vlak zijn K.U.Leuven en UCL partners.

4.1.7. *De transparantie van het aanbod en van de vorming verduidelijken*

Om de transparantie van de opleidingen en hun leesbaarheid te verduidelijken is een duidelijke beschrijving naar internationale standaarden noodzakelijk; de K.U.Leuven draagt bij tot een efficiënte en gebruiksvriendelijke implementatie van het European Qualification Framework (EQF) en het European Credit Transfer System (ECTS).

4.2. De academische lerarenopleiding

De K.U.Leuven wenst in het kader van het expertisenetwerk – een decretaal voorzien samenwerkingsverband met andere aanbieders van lerarenopleidingen in het Hoger Onderwijs en in de Volwassenenvorming - een stimulerende rol te spelen in de vorming van academisch gevormde leraren. Dit behoort overduidelijk tot haar maatschappelijke opdracht in een kennismaatschappij. Het afleveren van goed gevormde leerkrachten aan het secundair onderwijs is immers van cruciaal belang voor de kwaliteit van dat onderwijs en heeft effecten zowel voor de

kwaliteit van de studenten aan universiteit en hogescholen als voor de kwaliteit van leerkrachten op alle onderwijsniveaus.

De band tussen de vorming van leraren en de masteropleiding is van groot belang om deze doelstelling te behalen. De inbedding in de masteropleiding van een gedeelte van de initiële vorming van leraren is daartoe de meest aangewezen weg, indien de master voldoende ruimte biedt. Initiatieven die kunnen leiden tot de veralgemening van deze organisatievorm, vooral waar het aandeel studenten dat de lerarenopleiding volgt aanzienlijk is, moeten bevorderd worden.

Grote zorg moet ook besteed worden aan een integrale benadering die aandacht schenkt aan de diverse facetten van het beroep van leraar en een kwaliteitsvolle stage met gepaste begeleiding voorziet. Door de stages en door de inzet van mentoren uit scholen over gans Vlaanderen is de lerarenopleiding een van de meest efficiënte kanalen om de relatie universiteit – secundair onderwijs te optimaliseren.

Naast de vorming die ingebed is in de masters of aansluitend kan worden gevolgd is een flexibel aanbod noodzakelijk ten behoeve van zij- en her-instromers; dit wordt het best op verschillende locaties en in samenwerking met de andere leden van het expertisenetwerk aangeboden en georganiseerd.

4.3. Levenslang leren en permanente vorming

Het onderwijs aan de universiteit schept de voorwaarden die levenslang leren mogelijk maken. In het verlengde hiervan liggen de verschillende activiteiten die dit levenslang leren ondersteunen en vorm geven. De K.U.Leuven formuleert hierbij, in samenwerking met de associatiepartners, een selectief aanbod van hoge kwaliteit dat aansluit bij de aanwezige competenties en beantwoordt aan maatschappelijke vragen, met bijzondere aandacht voor interdisciplinaire opleidingen. Een coherente organisatie en doeltreffende ondersteuning van het verspreide aanbod aan permanente vorming verdient bijzondere aandacht. Zij stelt ook, onder bepaalde voorwaarden, een regulier aanbod open en zet de leeromgeving Toledo in om permanente vorming te ondersteunen; hiermee kan zij binnen permanente vorming producten en diensten die in het kader van andere opleidingen werden uitgewerkt verder valoriseren. De integratie van deze activiteiten in het globale onderwijsconcept van de universiteit en in de opdrachten van de docenten moet nader worden bekeken.

4.4. Onderwijs capaciteit en optimalisatie

Het onderwijsaanbod van de K.U.Leuven wordt bepaald door haar opdracht als universiteit en nader omschreven in het universiteitendecreet door de toekenning van onderwijsbevoegdheid in een groot aantal studiegebieden. Zorg om kwaliteit (zie 6.), aanwezigheid van docenten en medewerkers (zie 3.) en optimaal gebruik van de middelen bepalen verder welke opleidingen worden aangeboden. Dit aanbod is dynamisch en wordt periodiek bijgesteld door het invoeren van nieuwe opleidingen en het stopzetten van andere opleidingen. De rapporten van de visietiecommissies kunnen hierin ook richting aangeven. Om dit proces goed te begeleiden zal een instrument ontwikkeld worden dat toelaat de capaciteit in personeel en middelen die nodig is om een bepaalde opleiding te ondersteunen nauwkeurig te omschrijven.

5. Een integrale leeromgeving

De universiteit als reflecterende organisatie is in haar geheel betrokken bij het onderwijs en vormt zo een integrale onderwijsomgeving. Alle diensten en alle voorzieningen zijn direct of indirect relevant voor en betrokken op onderwijs. Bij beleidsmaatregelen is de impact op onderwijs dus steeds een aandachtspunt. Het ontwikkelen van een integrale leeromgeving staat hierbij centraal. Het leerplatform Toledo kan een sterk integrerende rol spelen als portaal waarin administratieve faciliteiten, klassieke en multimediale leermiddelen, bibliotheken, verbindingen met externe informatiebronnen, samenkomsten en als een ruimte waarin communicatie en samenwerking vlot verlopen. De ervaring en de expertise van de verschillende steundiensten – in het bijzonder AVNet, DUO-ICTO en Toledo – en van heel wat initiatieven binnen de faculteiten zijn de voedingsbodem van een geslaagde integratie. De optimalisatie van deze mogelijkheden vraagt aan de ene kant de ontwikkeling van synergieën met andere diensten, zoals de bibliotheek, en aan de andere kant het ontwikkelen van faciliteiten die toelaten innovatieve projecten te integreren (bv. groepswerk, portfolio, taken, afstandsonderwijs, blogs, wiki-faciliteiten, ...). Andere technische mogelijkheden om onderwijs te ondersteunen moeten actief geëxploreerd worden, bijvoorbeeld ipod voor taalonderwijs.

De bibliotheek speelt een centrale rol in het aanbrengen van informatievaardigheden en de integratie van deze opdracht in de globale leeromgeving dient actief bevorderd te worden. Ook de

rol van bibliotheek als plaats waar studenten, als individu en in taakgroepen, kunnen werken verdient bijzondere aandacht.

De zinvolheid om voor bachelorstudenten aparte leercentra te voorzien met integratie van een basisbibliotheek, informaticafaciliteiten, studiebegeleiding, faciliteiten voor groepswork en informeel contact wordt nader onderzocht. Bij gunstig advies zal een uitvoeringsplan worden uitgewerkt voor clusters opleidingen, bijvoorbeeld één per groep.

Op een analoge wijze gaan we na of er een grotere synergie tussen labo's te bereiken is, naar het voorbeeld van het gelijknamige succesvolle OOF-project.

De kwaliteit van de leslokalen en andere voorzieningen voor onderwijs en een planning die rekening houdt met de onderwijsinnovatie zijn het voorwerp van een constructief overleg tussen de opleidingen, de onderwijsdiensten en de technische diensten.

6. Een constante zorg voor kwaliteit

6.1. Kwaliteit doeltreffend ontwikkelen

De ambitie van de K.U.Leuven is niet zo maar een onderwijsinstelling te zijn maar een kwaliteitsvolle universiteit, in de volle betekenis van het woord (gemeenschap van lerenden). Aandacht voor kwaliteit en een actieve bijdrage van alle leden van de universitaire gemeenschap tot het bereiken van kwaliteit zijn dus vanzelfsprekend. In dat verband is het bevorderen van een cultuur waarin spreken over kwaliteit van onderwijs en ernaar handelen vanzelfsprekend een eerste vereiste zijn. Een dergelijke cultuur kansen geven veronderstelt openheid, vertrouwen en dialoog, in de eerste plaats op fora als de POC's en de Onderwijsraad.

Deze dialoog zal ook toelaten het begrip kwaliteitsvol onderwijs zinvol in te vullen vanuit de ervaring; de steundiensten onderwijs voeden deze dialoog vanuit hun specifieke deskundigheid in interactie met de faculteiten en de opleidingen. Zo kan ook een antwoord gegeven worden op vooroordelen en hardnekkige misverstanden met betrekking tot universitair onderwijs of tot specifieke thema's zoals hoorcolleges of onderwijs aan grote groepen.

De zorg voor kwaliteit vertaalt zich in een constante zorg voor de optimalisering van de praktijken, de consolidatie van het bereikte en de verspreiding van *good practices*. Het is een proces dat vanuit de opleidingen wordt gestuurd en ondersteund wordt door de diensten die specifieke instrumenten ontwikkelen en hun deskundigheid ten dienste stellen.

De zorg voor kwaliteit vertaalt zich eveneens in initiatieven van onderwijsinnovatie. Is vernieuwing geen garantie voor kwaliteit, dan is stagnatie kwaliteitsverlies. OI-projecten en vergelijkbare initiatieven in de associatie zijn een belangrijke hefboom om innovatie te bewerken. Er moet wel bijzondere zorg besteed worden aan de consolidatie van de resultaten en aan de disseminatie ervan. Innovatie kan echter ook op een spontane en minder geformaliseerde wijze tot stand komen; het is zaak in de onderwijsorganisatie ruimte te voorzien waarin nieuwe initiatieven kansen krijgen.

De zorg voor kwaliteit impliceert ten slotte ook oog hebben voor kwaliteit elders, binnen en buiten de K.U.Leuven, in andere universiteiten en in hogescholen.

6.2. Kwaliteit aantonen

De zorg voor kwaliteit houdt in dat kwaliteit aantoonbaar wordt gemaakt. Het gaat hier niet in de eerste plaats om 'controle' die gericht is op het detecteren van de afwezigheid van kwaliteit en het wegwerken van dit tekort – hoe belangrijk dat ook is –, maar wel om evidentie die de aanwezige kwaliteit in het licht stelt en zo een stimulerend effect heeft op de ganse gemeenschap.

De bevraging ter kwaliteitsgarantie die nu in de fase van het testen is, is bedoeld om evidentie voor kwaliteit op het niveau van de opleidingsonderdelen aan te reiken. Het is een licht systeem dat een aanvaardbaar vergelijk biedt tussen eenvormigheid, nodig om vergelijkbare resultaten te genereren, en specificiteit noodzakelijk om bij de bevraging de eigen kenmerken van de werkvormen in rekening te brengen. Na de proefperiode kan het periodiek ingezet worden voor alle OPO's (in principe na het academiejaar 2006-2007). De opname van de resultaten in het onderwijsdossier van de docenten laat toe de waardering voor goed onderwijs te stoelen op empirische gegevens. De discussie van de gecontextualiseerde resultaten kan leiden tot maatregelen die kwaliteitsbevorderend zijn of tot een diepgaander onderzoek om bepaalde factoren beter in kaart te brengen en de gepaste remediëring op punt te stellen.

De kwaliteit van de opleidingen wordt bewaakt door de periodieke zelfevaluaties. Deze zijn op de eerste plaats interne documenten die de basis vormen van een grondige discussie leidend tot het vaststellen van een strategie en het nemen van pertinente maatregelen. Zij dienen ook als startdocument voor de externe visitaties en de accreditaties. Hierbij moet erover gewaakt worden dat de zorg voor kwaliteit niet onttaardt in een mechanistisch systeem van afpunten op een lijst indicatoren.

De systemen van interne kwaliteitszorg worden door visitaties en accreditaties ook getoetst aan externe maatstaven; de zorg om onze positie te bepalen door gevalideerde vergelijkingen (*benchmarking*) met andere universiteiten houdt daar niet mee op. Zowel wat de gehanteerde systemen betreft als wat de aangetoonde kwaliteit aangaat, is transparante vergelijking een zeer waardevolle bron om de eigen positie en kwaliteiten beter in te schatten. Vooral wanneer er zou overgestapt worden naar een accreditatie op het niveau van de instelling is een performant en gevalideerd intern systeem van kwaliteitszorg, dat alle niveaus omvat – opleidingsonderdelen, curricula, organisaties en diensten – een fundamenteel gegeven.

7. Beleid en organisatie

7.1. Verantwoordelijkheden en subsidiariteit

De universiteit en haar bestuur zijn verantwoordelijk voor het algemene beleid ten aanzien van het onderwijs; de faculteiten zijn verantwoordelijk voor de opleidingen die tot hun ressort behoren. De verantwoordelijkheden worden opgenomen met respect voor het beginsel van subsidiariteit, waarbij twee beslissingsniveaus worden voorzien: een niveau dat een voorstel van beslissing formuleert en een niveau met een breder bereik dat de beslissingen toetst en de samenhang met het globale beeld opvolgt. Dit algemene principe zal nader omschreven worden zodat de procedures helder en kort worden. Voor zover mogelijk worden technische ingrepen administratief afgewerkt, zonder logge adviseringsprocedure.

Binnen de Faculteiten zijn de POC's en hun programmadirecteuren sleutelfactoren. De POC is het orgaan waar een curriculum daadwerkelijk vorm krijgt, opgevolgd en geïmplementeerd wordt; het is ook het forum waar docenten, medewerkers en studenten elkaar ontmoeten en in dialoog treden. De programmadirecteur is verantwoordelijk voor de aansturing van de POC en speelt een fundamentele rol in de procedure van toewijzing van de onderwijsopdrachten; zij of hij adviseert de beoordelingscommissie over alle aspecten van het onderwijsdossier. De faculteit stelt beslissingen op het gebied van de programmering van het onderwijs voor op basis van adviezen van de POC. De decaan, bijgestaan door de vice-decaan onderwijs of een lid van het bestuur met een analoge opdracht en desgevallend een facultaire POC of vergelijkbaar orgaan, stuurt het onderwijs binnen de faculteit aan en neemt deel aan de besluitvorming op het niveau van de groepen en de universiteit. Voor opleidingen die niet onder één faculteit ressorteren worden specifieke structuren opgezet op groepsniveau of desgevallend op het niveau van de universiteit. De universiteit is de algemene eindverantwoordelijke voor het onderwijs; zij bepaalt het algemene kader, zorgt voor de samenhang van het onderwijsgebeuren, is verantwoordelijk voor de bewaking van de kwaliteit, neemt de strategische beslissingen met betrekking tot de onderwijsorganisatie en het aanbod; zij toetst ook de beslissingen die onderworpen zijn aan de decretale bepalingen. De universiteit voorziet in haar begroting de nodige middelen om het onderwijsaanbod en de ondersteuning ervan op een kwaliteitsvolle wijze te organiseren.

Een soepele werking waarbij decentralisatie en subsidiariteit leidende principes zijn, veronderstelt een vlotte communicatie, met heldere informatiebronnen, formele overlegorganen die de doorstroming van de informatie garanderen en vlot informeel overleg. De onderwijsraad en de algemene vergadering van de programmadirecteuren, maar ook geregeld overleg tussen de coördinator onderwijs en de groepsbesturen zijn hiervoor de geëigende kanalen.

7.2. De coördinatie onderwijs

De coördinator onderwijs heeft als opdracht het beleid van de K.U.Leuven op het vlak van het onderwijs vorm te geven, te consolideren, te versterken en te vernieuwen in dialoog met alle actoren. Hij besteedt speciaal aandacht aan het in stand houden van de dynamiek en het bewaren van de rust en sereniteit, als noodzakelijke voorwaarden voor goed onderwijs. Hij bewaakt ook de eenheid van het onderwijsbeleid over de universiteit, in het bijzonder over de drie wetenschapsgroepen en de verschillende types opleidingen. Hiertoe ontwerpt hij beleidsplannen en waakt over hun implementatie; hij verzorgt ook de synergie met het studentenbeleid en met het beleid op het gebied van internationalisering. Hij draagt actief bij tot de operationalisering van de samenwerking binnen de Associatie, in het bijzonder wat de academisering en de overgangen tussen opleidingen aangaat. Hij neemt initiatief in de conceptie en de ontwikkeling van het Vlaamse onderwijsbeleid en besteedt ook bijzondere aandacht aan het bepalen van de positie van de K.U.Leuven in het internationale onderwijslandschap.

Het ontwikkelen van het onderwijsbeleid gebeurt in nauwe samenwerking binnen de bestuursploeg en in constante dialoog met de universitaire gemeenschap. De onderwijsraad en de verschillende werkgroepen spelen een belangrijke rol bij het voorbereiden, het adviseren en het uitwerken van

het beleid. Een transparante communicatie met alle leden van de universiteit garandeert een vlotte doorstroming van informatie, verwachtingen en knelpunten.

De onderwijsdiensten staan de coördinator onderwijs bij in de uitvoering van zijn taak. Zij zijn gegroepeerd in twee entiteiten: de dienst onderwijsbeleid en de steundiensten onderwijs. De dienst onderwijsbeleid adviseert de coördinator onderwijs en het universiteitsbestuur over alle aspecten van het beleid op het gebied van onderwijs en volgt het beleid op; staat de groepen en de faculteiten bij in hun beleidstaken m.b.t. onderwijs. Deze opdracht betreft in het bijzonder a) het bepalen van het algemene kader en de reglementering, de concrete implementatie en toepassing ervan, de vertaling van de bepalingen en richtlijnen van externe instanties (Vlaamse regering, Vlaamse Raad, VLIR, VLOR, NVAO, ...) b) het aanreiken van de nodige data en van de pertinente informatie, c) het opzetten en in stand houden van de systemen voor interne kwaliteitszorg, d) het opvolgen van de middelen die ingezet worden voor de onderwijsondersteuning. De dienst ondersteunt ook de K.U.Leuven in haar relaties met de andere universiteiten en de andere externe actoren.

De steundiensten onderwijs (AVNet, DUO-ICTO, PV, AVL, TOLEDO) bieden, in nauw overleg met de faculteiten en de docenten, ondersteuning bij alle aspecten van het onderwijsgebeuren. Zij ontwikkelen initiatieven rond de vorming van docenten, de onderwijsinnovatie, de ontwikkeling van werk- en evaluatievormen, de uitbouw en de opvolging van curricula, de ondersteuning van opleidingen op het niveau van de ganse universiteit, in het bijzonder de academische lerarenopleiding en de permanente vorming. Zij staan de docenten bij in de realisatie van hun onderwijsopdracht door het aanreiken van geschikte instrumenten. Door hun acties ondersteunen en stimuleren zij de kwaliteit van het onderwijsgebeuren.

De onderwijsdiensten volgen de internationale ontwikkelingen op het vlak van het universitair onderwijs en dragen zo bij tot een betere bepaling van de positie van de K.U.Leuven.

De coördinatie onderwijs neemt ook initiatieven om het onderzoek over universitair of academisch onderwijs te stimuleren; hiertoe zal zij alle betrokkenen in een platform bij elkaar brengen.

8. De Associatie K.U.Leuven

De vorming van de Associatie K.U.Leuven heeft het onderwijslandschap waarbinnen de universiteit werkt grondig gewijzigd. Het is zaak een dynamisch onderwijsbeleid vorm te geven waarbinnen de verschillende opdrachten van de associatiepartners – vorming van professionele bachelors of van academische bachelors en masters – en de verschillende culturen van de instellingen verrijkende en stimulerende factoren zijn. De universiteit als federerend hart van de associatie heeft hierin een bijzondere opdracht en verantwoordelijkheid; zij streeft niet naar een uniformering van de praktijken, maar naar wederzijdse bevruchting en naar het ontwikkelen van onderwijsvormen die optimaal aansluiten bij de specifieke noden van elke situatie.

Zij neemt dan ook actief en met zin voor initiatief haar verantwoordelijkheid op in de verschillende overlegorganen van de Associatie; zij draagt, in nauwe samenwerking met de partners, bij tot de implementatie van de besluiten en acties die werden overeengekomen; zij waakt erover dat goede praktijken ruim verspreid kunnen worden en dat samenwerking op het vlak van onderwijs alle kansen krijgt.

Twee actielijnen vragen een bijzondere aandacht: de academisering en de overgangen tussen opleidingen.

De academisering is een voortdurend proces waarin alle academische opleidingen betrokken zijn. Het kader gevormd door de geassocieerde en geïntegreerde faculteiten biedt de mogelijkheid door intens contact tussen opleidingen aan de K.U.Leuven en in de partnerinstellingen ijkpunten te definiëren en trajecten te bepalen, de eigen profielen aan te scherpen en de complementariteit als troef uit te spelen. Vanuit de zorg om kwaliteit en de erkenning van de specifieke waarde van de verschillende opleidingen zullen de academiseringstrajecten actief ondersteund worden door overleg met de onderwijsverantwoordelijken binnen de hogescholen, door integratie van de opleidingen binnen de facultaire organen – in het bijzonder de POC's –, door participatie van alle actoren in gemeenschappelijke initiatieven en door grote aandacht voor het werk binnen de begeleidingscommissies. Bijzondere aandacht zal gaan naar het concipiëren en opvolgen van bepaalde opleidingsonderdelen die een cruciale rol spelen in het bijbrengen aan de studenten van een onderzoeksattitude en van de masterproeven.

Wat de overgangen tussen opleidingen aangaat, is het zaak op een systematische wijze schakel- en voorbereidingsprogramma's uit te werken en op te volgen. Maar het is evenzeer belangrijk maatregelen die de valorisatie in professionele opleidingen mogelijk maken van (deel)resultaten behaald in een academische opleiding; de instrumenten aangereikt binnen de EVC-EVK regelingen dienen hiertoe te worden verrijkt.

Wat de ondersteuning van het onderwijs betreft, is het op punt stellen van adequate regelingen voor het onderling verlenen van diensten en adviezen en voor het gezamenlijk uitbouwen van projecten en diensten een noodzaak om de goede werking van de Associatie te garanderen en de kwaliteit van het onderwijs doeltreffend te bewaken.